

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin 2020-ci il I yarımilinə dair

HESABATI

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri tərəfindən uğurla həyata keçirilən Heydər Əliyev siyasəti muxtar respublikamızda digər sahələrdə olduğu kimi ətraf mühitin mühafizəsi, ekoloji tarazlığın qorunması sahəsində də uğurların əldə edilməsi ilə müşahidə olunur. Bu sahədə fəaliyyət göstərən Naxçıvan Muxtar Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər nazirliyi 2020-ci ilə dair fəaliyyət planına uyğun olaraq cari ilin birinci yarısında bir sıra tədbirlərin icrası nəzarətdə saxlanılmışdır.

Muxtar respublikamızda meyvəçiliyin inkişafına stimül vermiş “2016-2020-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında meyvəçiliyin və tərəvəzçiliyin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”, “Naxçıvan Muxtar Respublikasının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”, Ağbulaq Kənd turizm istirahət bölgəsinin yaradılması ilə bağlı Sərəncam çərçivəsində o, cümlədən nazirliyin əsasnaməsinə uyğun olan sahələr üzrə tədbirlər icra edilmiş və görülmüş işlər haqqında hesabatlar hazırlanaraq aidiyyəti dövlət qurumlarına təqdim edilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında “İxrac İli” elan edilmiş 2020-ci ildə təbii iqlim və relyef xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq aqrar sənaye potensialından səmərəli istifadə, yeni istehsal və emal müəssisələrinin fəaliyyətə başlaması ekoloji tarazlığın qorunması sahəsində ən mühüm ekoloji amil kimi meşələrin qorunması, yaşıllıqların artırılması tədbirlərinin həyata keçirilməsini aktual saxlamışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin bu sahənin inkişafı məqsədilə təsdiq etdiyi Dövlət Proqramlarına və digər normativ hüquqi aktlara uyğun olaraq hesabat ilinin birinci yarısında icra edilən tədbirlər aşağıdakı kimidir.

Hesabat ilinin yaz əkin mövsümündə muxtar respublika ərazisində nazirlik, idarə və müəssisələr, rayon, şəhər icra hakimiyyətləri və vətəndaşlar tərəfindən ümumilikdə **282 hektar** sahədə meşəsalma, meşəbərpa işləri aparılmış, yeni meyvə bağları salınmışdır. Aparılan əkin işlərində ümumilikdə **206560** ədəd meyvə, meşə, həmişəyaşıl, üzüm tingi, bəzək və gül kolları əkilib. Muxtar respublika ərazisində aparılan yaşıllaşdırma tədbirlərində meşə və

meyvə tinglərinə, həmişəyaşıl ağaclara olan tələbat Nazirlik tərəfindən təmin edilmişdir.

2020-ci ildə muxtar respublika ərazisində aparılacaq yaşıllaşdırma tədbirlərinə dair hazırlanmış Əkin planına uyğun olaraq

Naxçıvan şəhəri ərazisində -- 17 ha,

Şərur rayonu ərazisində -- 9,5 ha,

Babək rayonu ərazisində -- 6,5 ha,

Culfa rayonu ərazisində -- 11,5 ha,

Ordubad rayonu ərazisində--18,5 ha,

Şahbuz rayonu ərazisində -- 14,2 ha,

Kəngərli rayonu ərazisində- 6,3 ha,

Sədərək rayonu ərazisində-- 9,7 ha sahədə yaşıllaşdırma işləri icra edilmişdir.

Muxtar Respublika ərazisində aparılan yaşıllaşdırma tədbirlərində tingə olan tələbatın davamlı təmin edilməsi, regionun torpaq və iqlim xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılmış ting materialının yetişdirilməsi məqsədilə **2,5** hektar ərazidə toxmacarlıq və qələmkökləndirmə sahələri yaradılmış, tinglik təsərrüfatlarında növ müxtəlifliyi diqqətdə saxlanılmış, həmçinin təcrübə məqsədilə əkinlər aparılmış, **40** min ədəd üzüm, **15** min ədəd iydə qələmləri əkilmişdir. Mövsüm ərzində bərpa işlərinin fasiləsiz aparılması məqsədilə **5000** ədəddən artıq dibçəkdə ting yetişdirilmişdir. Dövlət Meşə Fondu torpaqlarında və Xüsusi Mühafizə Olunan Təbiət Ərazilərində **2471** ədəd müxtəlif cür meyvə ağaclarına calaq vurulmuşdur.

Əkin işlərində **toxumla əkinin** üstünlükləri, ərazinin torpaq-iqlim şəraitinə uyğunlaşması, mürəkkəb relyefli ərazilərdə səmərəliliyi əsas götürülərək Ağbulaq Kənd-Turizm İstirahət Bölgəsi, Darıdağ Arsenli su müalicəxanası, Uzunoba Su Anbarı ətrafındakı və xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərində **120 hektar** sahədə toxumla əkin aparılmış, **687** kiloqram həmərsin, yemişan, badamça, iydə toxumları əkilmişdir.

Muxtar respublika ərazisində yaz mövsümündə **10 hektarı üzüm** olmaqla **88 hektar** sahədə meyvə bağı, yaşıllıq zolaqları salınmışdır. Meyvə bağlarının salınmasında yerli sortlara üstünlük verilmiş, əsasən badam, cəviz, üzüm, tut, ərik, alma, tinglərinə istifadə olunmuşdur. Məlum olduğu kimi Muxtar Respublikamızın təbii iqlim şəraitinə uyğunlaşa bilən və iqtisadi cəhətdən səmərəli olan növlərin inkişaf etdirilməsi məqsədilə 2015-2016-cı illərdə 100 hektara yaxın sahədə Püstə bağı əkilmişdir. Hesabat dövründə

həmin ərazidə lazımı aqrotexniki işlər görülmüş, yerli şəraitdə yetişdirilmiş püstə tingləri ilə **2 ha** sahədə yeni püstə bağı salınmışdır.

Növbəti illərdə istər toxmacarlıqların yaradılmasında, istərsə də toxumla əkin işlərində istifadə edilməsi məqsədilə toxum tədarüku davam etdirilir.

Həyata keçirilmiş yaşıllaşdırma işlərini nəticəsi olaraq hesabat dövründə **3 min** kiloqramdan artıq meyvə toplanaraq hərbi hissələrə sovqat kimi verilmişdir.

Torpaqların münbitliyinin qorunması və müxtəlif dərəcədə eroziyaya uğramış torpaqların yenidən əkin dövriyyəsinə qaytarılması məqsədilə aparılan yaşıllaşdırma tədbirlərinin **80** faizdən çoxu kənd təsərrüfatı əkinləri üçün yararsız olan torpaqlarda aparılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin diqqət və qayğısı ilə yeni texnika və avadanlıqların, maşın, mexanizmlərin alınib istifadəmizə verilməsi bu sahədə işlərin səmərəli aparılmasına şərait yaratmışdır.

Mövcud meşələrdə və digər təbiət ərazilərində **yanğın təhlükəsizliyinin** təmin edilməsi məqsədilə xüsusilə isti yay aylarında qabaqlayıcı tədbirlər icra edilmiş, mühafizə işçiləri ilə maarifləndirici söhbətlər aparılmışdır. Meşə istehsalı ilə məşğul olan idarə və müəssisələrdə yanğın təhlükəsizliyi məqsədilə istifadə ediləcək texniki vasitələr, maşın və mexanizmlər saz vəziyyətə gətirilmişdir. Yol kənarlarındakı yaşıllıq zolaqlarında, meşə sahələrində, həmçinin, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərində vətəndaşların istirahət məqsədilə istifadə etdikləri rekreasiya əhəmiyyətli meşələrdə və digər təbiət ərazilərində xüsusi iş rejimi tətbiq edilir, qurumuş otlar, kol-kos biçilərək təmizlənir. Dövlət Meşə Fondu ərazilərində, yaşıllıq zolaqlarında qurumuş ağaclar müəyyənləşdirilərək sanitariya qırıntı işləri aparılır və bugünədək çıxan **870 m³** oduncaq hərbi hissələrə təhvil verilib.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin tapşırığına uyğun olaraq əsası Batabat yaylağı, Biçənək meşəsi və ətraf əraziləri olmaqla ziyanvericilərlə sirayətlənmiş digər ərazilərdə də dərmanlama işləri aparılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri demişdir: **“Ekoloji təhlükəsizliyin təmin olunmasında meşə fondunun zənginləşdirilməsi mühüm rol oynayır. Son dövrlər muxtar respublikanın artan sənaye potensialı, yeni istehsal sahələrinin yaradılması həyata keçirilən ekoloji siyasətin əsas istiqaməti kimi yaşıllaşdırma tədbirlərinin əhəmiyyətini**

xeyli artırır”. Bu dəyərli fikirlər Nazirliyin bu sahədəki fəaliyyətinin gələcək perspektivlərini müəyyən edir.

Muxtar respublika ərazisində məskunlaşmış fauna ehtiyatlarının say tərkibinin öyrənilməsi məqsədilə aparılan sayğı inventarlaşma işlərinin nəticəsi olaraq muflon, bezoar keçiləri və su quşlarının say tərkibində artım dinamikası müşahidə edilmiş, nadir növ olan bəbir ailələrində yeni fərdlər qeydə alınmışdır. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisində payız –qış mövsümünə hazırlıqla əlaqədar keçirilən Müşavirədə verilmiş tapşırıqlara uyğun olaraq biotexniki tədbirlər icra edilmiş, **5** ton daş-duz, **4200** kq-dan artıq qaba yem, **7500** kq meyvə-tərəvəz məhsulları ərazilərə paylanmışdır.

Muxtar respublika ərazisində ətraf mühitin mühafizəsi, ekoloji qanuna zidd halların qarşısının alınması məqsədilə aidiyyatı orqanlarla birlikdə **63** reydyoxlama həyata keçirilmiş, **21** inzibati xəta qeydə alınmış və qanunamüvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Muxtar Respublika ərazisində ətraf mühit komponentlərinə zərərli təsirlərin öyrənilməsi və ekoloji qiymətləndirilməsi, torpaqların münbitliyinin qorunması, çirklənməsinə əsas səbəb olan məişət və sənaye tullantılarının toplanması və zərərsizləşdirilməsi işlərinə nəzarət edilməsi üçün inzibati rayonlarda **65** monitoring – yoxlamalar aparılmışdır. Monitoringlər şərcivəsində suların fiziki-kimyəvi tərkibini öyrənmək məqsədilə **80** su nümunəsi götürülmüş, **1200** laborator analiz-təhlillər aparılmışdır. Öyrənilən parametrlər üzrə deyə bilərik ki, sularının tərkibi mövcud ekoloji və sanitariya normalar çərçivəsindədir.

Sədrək rayon Su monitoring laboratoriyasında 2020-ci ilin birinci yarısında muxtar respublikamıza kənardan daxil olan su mənbələrindən Araz çayı, Arpaçay və Şir arxının hər birindən ayrı-ayrılıqda 48 su nümunəsi olmaqla, ümumilikdə 144 su nümunəsi götürülmüş və 2160 analiz aparılmışdır. Analiz nəticəsində sulara öyrənilən elementlərin miqdarının yol verilə bilən həddi keçmədiyini müəyyən edilmişdir.

2020-ci ildə təbii sərvətlərdən istifadəyə, çirkləndirici maddələrin ətraf mühitə atılması və axıdılmasına görə Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində fəaliyyət göstərən **69** müəssisəyə **85 min 532 manat** məbləğində ekoloji ödəniş tətbiq olunmuş və bunun **41faiz** icrası təmin edilmişdir.

2020-ci ilin birinci yarısında bioloji müxtəlifliyin qorunması, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərində mühafizə, elmi tədqiqat və ekoloji maarifləndirmə tədbirləri ardıcılıqla davam etdirilmişdir. Xüsusi mühafizə

rejiminin qorunması, qoruq, milli park və yasaqlıq ərazilərinə bufer zonalarda yerləşən yaşayış məntəqələrində yerli icra hakimiyyətləri ilə birgə maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilmişdir. Xüsusilə vətəndaşların təsərrüfat və istirahət məqsədilə istifadə etdiyi bu ərazilərin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına əməl olunması, biçənək və otlaqlardan düzgün istifadə edilməsi sahəsində tədbirlər görülmüşdür. Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin əhatə etdiyi orta dağlıq və dağlıq ərazilərdə meyvəçiliyin inkişaf etdirilməsi üçün torpaq və iqlim xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılmış tinglik sahələrinin yaradılması işi davam etdirilmiş, **460** ədəd dibçəkdə ting yetişdirilmiş, ümumilikdə **49** ha sahədə toxumla, tinglə əkin və bərpa tədbirləri həyata keçirilmişdir.

Torpaqların münbitliyinin, geobotaniki tərkibinin qorunması və bərpası, otlaqlardan istifadənin tənzimlənməsi sahəsində işlər davam etdirilmiş, fermerlər, fərdi təsərrüfat sahibləri ilə maarifləndirici görüşlər keçirilmişdir.

Hidrometeoroloji xidmət plan-proqramlara uyğun olaraq davam etdirilmiş, muxtar respublikanın quru ərazisində, daxili sularda, Araz çayı və deryaçasının muxtar respublikaya aid olan hissəsində kompleks müşahidələr aparılmış, gündəlik məlumatlar, aylıq proqnozlar hazırlanmışdır. Təhlükəli hidrometeoroloji hadisələr, kəskin hava dəyişmələri haqqında xəbərdarlıqlar hazırlanaraq aidiyyəti dövlət orqanları məlumatlandırılmış, nazirliyin internet saytında yerləşdirilmişdir. Aparılmış müşahidələr nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, 2020-ci ilin ötən yarısında orta yarımillik temperatur çoxillik iqlim normaları daxilində, bəzən 1-4 dərəcə aşağı, yağıntıların miqdarı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə Şərur və Sədərək rayonları istisna olmaqla digər rayonlarda aşağı olmuşdur. Muxtar respublika ərazisində 5 maşrut üzrə aparılmış qarölçmə işlərinin nəticələrinə əsasən qar örtüyünün qalınlığı ötən ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 10-20 faiz aşağı olmuşdur.

Muxtar respublika ərazisində mövcud faydalı qazıntılardan səmərəli istifadə və bu sahədə kəşfiyyat işlərinin aparılması işi davam etdirilmişdir. Hesabat yarımilində geoloji axtarış, kəşfiyyat və ümumi xarakterli kameral işlər yerinə yetirilmişdir.

2020-ci ilin I yarımilində elektron sənəd dövriyyəsi sistemi vasitəsilə **85 sayda** məktub daxil olmuş və aidiyyəti üzrə icrası təmin edilmişdir. Vətəndaşların müraciəti üzrə elektron qeydiyyat sistemi vasitəsilə **9** fiziki şəxs tərəfindən müraciət edilmiş və onların müraciəti qanunauyğun cavablandırılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədri tərəfindən təsdiq edilmiş “Naxçıvan Muxtar Respublikasının ali dövlət, məhkəmə-hüquq və icra orqanlarında qəbul günləri” qrafikinə uyğun olaraq 45 nəfər vətəndaş nazirin qəbulunda olmuşdur. Müraciətlərin 19-u işə qəbul, 17 nəfər yay otlaq sahələrindən istifadə, 9 -u isə digər məsələlərlə bağlı olmuşdur. İş üçün müraciət edən 12 nəfər müvafiq vakant vəzifələrdə işlə təmin olunmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin “Ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrində ixtisasların müvafiq təşkilatlara hamiliyə verilməsi haqqında” və “Ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrində ixtisasların müvafiq təşkilatlara hamiliyə verilməsinə dair əlavə tədbirlər və innovasiyaların dəstəklənməsi haqqında” Sərəncamlarına uyğun olaraq Naxçıvan Dövlət Universitetinin “Memarlıq və mühəndislik” fakültəsinin “Ekologiya mühəndisliyi” və “Geologiya mühəndisliyi” ixtisası tələbələri ilə onlayn görüşlər keçirilmiş, müxtəlif mövzular ətrafında müzakirələr aparılmış və onları maraqlandıran suallar cavablandırılmışdır. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Gənclər fondu ilə birgə hazırlanmış tədbirlər planına uyğun olaraq “Ekoloji könüllülər” layihəsi çərçivəsində gənclərə nazirliyin fəaliyyət sahələri haqqında geniş məlumat verilmişdir. Eyni zamanda könüllülərin Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinə ekskursiyaları təşkil edilmişdir.

Muxtar Respublika ərazisində ekoloji vəziyyətin daha da yaxşılaşdırılması, ətraf mühitin mühafizəsinə insanların diqqətini artırmaq məqsədilə “Əhalinin ekoloji təhsili və maarifləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası qanununa müvafiq olaraq ekoloji maarifləndirmə tədbirləri davam etdirilmişdir. Bu məqsədlə aidiyyatı dövlət orqanları ilə birgə Tədbirlər Planı hazırlanmış və icrası təmin edilir.

Muxtar Respublikamızda həyata keçirilən ekoloji siyasətin məqsədi və uğurlu nəticələri, regionun təbiəti və ekologiyası, mövcud turizm potensialına dair “Təbiət” verilişi, radio proqramları hazırlanmış, “Şərq Qapısı” qəzetində və rayon qəzetlərində məqalələr çap edilmişdir. Bu məqsədlə ümumilikdə **KİV-də 100-ə qədər tədbir** keçirilmişdir. Ekologiya sahəsində yeni qəbul edilmiş normativ hüquqi sənədlərin öyrənilməsi və təbliği üçün aidiyyatı dövlət orqanları ilə birlikdə hüquqi-ekoloji maarifləndirici tədbirlər icra edilmişdir.

Lakin onu da bildirməliyəm ki, muxtar respublikamızda ətraf mühitin mühafizəsi, ekoloji tarazlığın qorunub saxlanması üçün yüksək şərait yaradılmasına baxmayaraq, çox təəssüf ki, bu imkanlardan hələ də səmərəli

istifadə olunmamış, müəyyən nöqsanlar hələ də qeydə alınmışdır. Bu işə Nazirliyin fəaliyyətinə əsaslı kölgə salır.

Bir sıra idarə və müəssisələr işlərini günün tələbləri səviyyəsində qurmağa çalışsa da bəziləri haqqında bunu demək olmaz. Belə ki, Meşə təsərrüfatı idarəsində idarə rəhbərinin yarıtmaz fəaliyyəti nəticəsində istər maliyyə sahəsində istərsə də digər fəaliyyət sahələrində ciddi çatışmazlıqlar qeydə alınmışdır. Çox təsüf ki, Arazboyu Dövlət Təbiət Yasaqlığının fəaliyyəti yerlərdə xüsusən də Şərur və Sədərək rayonlarında tam yarıtmazdır. Geoloji Axtarış və Kəşfiyyat idarəsində əməkdaşlar arasında iş məsuliyyətin aşağı olması istər şöbə, istərsə də idarə rəhbəri əvəzinin əməkdaşlarla işi düzgün qurmamasının nəticəsidir.